

WIADOMOŚCI BANKU POLSKIEGO

(Drukowane jako rękopis).

Rok II.

WARSZAWA, DNIA 15 GRUDNIA 1925 R.

Nr. 23

TREŚĆ:

Unieważnione akcje Banku Polskiego	str. 207		
Wydanie III dziennika i raportu kasowego	" 207	Przyjmowanie przekazów złotych na rachunek żyrowy	
Ograniczenie obrotu dewizami	" 208	Attaché Emigracyjnego w Gdańsku	" 209
Nieprzyjmowanie do inkasa weksli nieakceptowanych	" 208	Zmiany w urzędowej stopie dyskontowej	" 209
Wycofanie z obiegu 500-leiowych biletów bankowych w Rumunji	" 208	Sanacja banków w Niemczech w okresie poinflacyjnym	" 209

Unieważnione akcje Banku Polskiego.

(Dział I Spisu Okólników).

Numer kolejny	Imię i nazwisko pierwszego akcjonariusza	O d c i n k ó w		Numery akcji
		sztuk	po akcji	
29.	Roman Kowalski	1	1	322344
30.	Marja Kowalska	1	1	322343
31.	Stanisław Bieńkowski	1	1	33793

Wydanie III dziennika i raportu kasowego.

(Dział I Spisu Okólników).

W wydaniu III dziennika i raportu kasowego na rok 1926 nie dokonano żadnych zasadniczych zmian z wyjątkiem wydrukowania we właściwych miejscach rachunków wprowadzonych w ciągu roku 1925 a mianowicie: „Rachunki oprocentowane“, „10% podatek od rachunków oprocentowanych“, „Odsetki od rachunków oprocentowanych“, „Weksle zaprotestowane“ i „Odsetki zwłoki i prowizje od weksli zaprotestowanych“, a ponadto dodano oddzielny rachunek dla Pocztovej Kasy Oszczędności w Łodzi oraz drugą linię do księgowania wypłaconych kuponów dywidendowych od akcji Banku Polskiego za rok 1925, usunięto natomiast rachunek „Kurtaż“, który okazał się zbyteczny ze względu na brak księgowania w większości Oddziałów. W nazwie rachunków „Bilety skarbowe“ i „Odsetki od biletów skarbowych“ pozostawiono wolne miejsce przy znaku procentowym, w celu odpowiedniego uzupełniania w razie zarządzonej operacji w tym dziale.

Podobnie jak w roku 1925 należy we wzorze wklejonym na wewnętrznej stronie okładki dziennika kasowego uwidaczniać wszelkie zmiany w rachunkach już istniejących, względnie rachunki nowowprowadzane, w celu prawidłowego księgowania danych pozycji stale na właściwych liniach, przyczem wskazane jest odnotowywanie odnośnych Okólników i zarządzeń.

Oddziały otrzymają na czas po jednej książce dziennika kasowego i po siedm bloków, zawierających łącznie 350 egzemplarzy raportów kasowych, którato ilość musi wystarczyć na cały rok.

Ograniczenie obrotu dewizami.

(Dział XII Spisu Okólników).

W Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Nr. 120 z dnia 3 grudnia 1925 r., poz. 867 ogłoszone zostało nowe rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, wprowadzające ograniczenia w obrocie dewizami oraz w obrocie pieniężnym z zagranicą. Ograniczenia te są następujące:

1. Dewizy mogą być sprzedawane tylko bankom dewizowym, zaś banki dewizowe, sprzedając klientom dewizy, są obowiązane żądać gospodarczego uzasadnienia potrzeby nabycia dewizy przez klienta, przyczem sprzedane klientowi dewizy bank winien wysyłać bezpośrednio zagranicę, nie wydając ich do rąk nabywców.

2. Paragraf 9 rozporządzenia dewizowego z dnia 27 maja 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 57, poz. 408), zezwalający niektórym przedsiębiorstwom na przekazywanie walut zagranicę na mocy deklaracji bez przedkładania faktur i kwitów celnych, został uchylony.

Udzielający zleceń, o ile będą obecnie przedkładali bankom dewizowym w celu uzasadnienia swych zleceń, kwity celne (względnie wtórniki listów przewozowych) z datą wystawienia wcześniejszą niż 1 listopada r. b., winni dodatkowo udowodnić, że należność za towar, wymieniony w takim kwicie celnym, nie została już przekazana zagranicę na mocy wyżej wzmiankowanych deklaracji.

3. Wysyłanie oraz przekazywanie zagranicę za pośrednictwem poczty pieniędzy w gotówce w walucie polskiej lub zagranicznej wymaga zezwolenia władzy skarbowej bez względu na wysokość kwoty.

4. Zaświadczenia wwozu, uprawniające do powrotnego wywozu zagranicę wymienionych w takich zaświadczeniach wartości, będą odtąd wydawane tylko na wwożone papiery procentowe i dywidendowe oraz na pieniądze w gotówce z wyłączeniem dewiz, przyczem zaświadczenia te nie uprawniają do wpłacania na rachunki zagraniczne wwiezionych wartości (względnie równowartości).

Nieprzyjmowanie do inkasa weksli nieakceptowanych.

(Dział IX Spisu Okólników).

W Oddziałach zdarzają się wypadki podaży do inkasa weksli nieakceptowanych, przyczem wyłaniają się wątpliwości, czy tego rodzaju operacja nie jest sprzeczna z postanowieniem Okólnika Nr. 97 z dnia 24 października 1924 r. Ażeby uchylić wynikające stąd nieporozumienia wyjaśnia się, że Bank Polski nie zajmuje się zasadniczo przyjmowaniem weksli, celem przedstawiania ich akceptantowi do podpisu, gdyż czynność ta — zgodnie z art. 20 ustawy wekslowej — o ile niema na wekslu specjalnych zastrzeżeń, nie może być załatwiana jednocześnie z przedstawieniem do zapłaty, lecz najpóźniej w ostatnim dniu przed terminem płatności, skutkiem czego wynikają dwa zlecenia komisowe. Przedstawianych zatem lub nadsyłanych pocztą tego rodzaju weksli nie należy przyjmować.

Wycofanie z obiegu 500-leiowych biletów bankowych w Rumunji.

(Dział XII Spisu Okólników)

W związku z artykułem w Wiadomościach Banku Polskiego Nr. 4 z dnia 28 lutego 1925 r. str. 42 o zamierzonym wycofaniu rumuńskich banknotów 500-leiowych podaje się do wiadomości przesłany Bankowi Polskiemu przez Ministerstwo Skarbu pismem z dnia 1 grudnia 1925 r. L. D.O.P. 7486/II. komunikat Konsulatu Rzeczypospolitej Polskiej w Bukareszcie z dnia 22 października 1925 r., że Rumuński Bank Narodowy (Banca Nationala) wycofuje znajdujące się dotychczas w obiegu wzmiankowane bilety z dniem 1 stycznia 1926 r., do którego terminu winny one być przedstawione w rzeczonyj instytucji do wymiany, poczem tracą wszelką wartość pieniężną.

Przyjmowanie przekazów złotych na rachunek żyrowy Attaché Emigracyjnego w Gdańsku.

(Dział VIII Spisu Okólników).

Oddziały upoważnione są do uskuteczniania bez żadnych ograniczeń przekazów na rachunki żyrowe polskich władz i urzędów państwowych w Gdańsku. Ponieważ Attaché Emigracyjny przy Komisarzu Generalnym Rzeczypospolitej Polskiej z racji poruczonego mu zakresu działania jest również przedstawicielem polskiej władzy państwowej na terenie Wolnego Miasta Gdańska, przeto należy załatwiać przekazy na rachunek żyrowy rzeczzonego Attaché tak samo jak na inne rachunki władz państwowych.

Zmiany w urzędowej stopie dyskontowej,

które zgodnie z Okólnikiem Nr. 14 z dnia 19. II. 1925 r. należy odnotować w „Wiadomościach Banku Polskiego“ Nr. 19 z dnia 15 października 1925 r. str. 183:

Anglja	z 4%	na 5%	od d. 3. XII. 1925 r.
Belgja	z 6 $\frac{1}{2}$ %	na 7%	od d. 1. XII. 1925 r.

Sanacja banków w Niemczech w okresie poinflacyjnym.

A. *Wpływ inflacji na kapitalizację Niemiec.* Wartość marki niemieckiej wynosiła w czerwcu 1919 r. około 30% parytetu, pod koniec 1920 r. 10% równi przedwojennej. Na koniec 1919 r. i początek 1920 r. przypada właściwy okres całkowitej utraty zaufania do marki niemieckiej, utrwalenie się wśród społeczeństwa przekonania, że marka przestała być zabezpieczeniem majątku i pogoń za dolarem. Przełom roku 1919/20 jest początkiem orgji walutowej w Niemczech.

Najsilniejsze skutki wywarła inflacja w dziedzinie kapitalizacji. Przed wojną wkłady wszelkiego typu w niemieckich kasach oszczędności wynosiły	19,7	miljard. mk.
w siedmiu największych bankach berlińskich.	7,4	„ „
w innych bankach i instytucjach kredytowych	25,0	„ „
Razem	52,1	miljard. mk.

Przedwojenną roczną kapitalizację niemiecką oblicza prof. Dr. Hirsch¹⁾ na 8—8 $\frac{1}{2}$ miliardów marek złotych drogą wpływu z następujących źródeł:

przemysł i handel	2	miljardy mk. rocznie
kolej i inne przedsiębiorstwa państwowe . . .	1	„ „ „
banki kredytowe.	$\frac{1}{2}$	„ „ „
oficjalne i prywatne t-wa asekuracyjne . . .	1 $\frac{1}{2}$	„ „ „
banki hipoteczne.	1	„ „ „
prywatna kapitalizacja z innych źródeł . . .	2 $\frac{3}{4}$	„ „ „

Pomijając brak przyrostu rocznej kapitalizacji w okresie inflacji — Niemcy znalazły się pod koniec 1923 r., a zarazem w początkowych miesiącach stabilizacji wobec $\frac{1}{2}$ miljarda marek w formie wkładów w bankach niemieckich i 100 milionów marek w formie wkładów w kasach oszczędności.

B. *Bankowość niemiecka w okresie inflacji.* Ilość banków w Niemczech wynosiła w końcu roku:

	1900	1913	1920
Banki emisyjne . . .	8	5	5
„ hipoteczne . . .	39	40	37
„ kredytowe . . .	118	160	105
Razem .	165	205	147

¹⁾ Wyciąg z odczytu wygłoszonego w „Towarzystwie dla studjów“ nad reformą walutową i finansową w Niemczech.

Rok 1920 jest dla bankowości niemieckiej właściwie dopiero pierwszym rokiem inflacyjnym i wykazuje w porównaniu z rokiem 1913 nawet zmniejszenie ilości banków o 58 instytucji. Środki własne wszystkich wyżej podanych banków wynosiły (w milionach marek):

	Rok 1900	1913	1920
Kapitał zakładowy	2,761,8	4,124,4	4,578,2
„ rezerwowy	632,3	1,345,1	2,069,5
Procentowy stosunek kapitału rezerwowego do kapitału zakładowego.	22,9%	32,6%	45,2%

Przeciętna wysokość kosztów administracyjnych wszystkich tych banków wynosiła:

w 1900 r.	5,4%	kapitału akcyjnego
w 1913 r.	6,3%	„ „
w 1919 r.	14,8%	„ „
w 1920 r.	57,5%	„ „

Koncentracja banków niemieckich, fuzje i koncerny banków dokonywały się zarówno w okresie wojennym, jak i po wojnie do czasu inflacji. W roku 1920, 8 wielkich banków niemieckich rozporządzało wraz z tymi bankami, które należały do ich koncernów, 90% wszystkich kapitałów obcych, oddanych do dyspozycji bankom niemieckim.

Działalność banków hipotecznych natomiast, w przeciwstawieniu do banków kredytowych, których obroty i zyski stale wzrastały, była już o wiele słabsza i coraz mniej zyskowna.

Ilość udzielanych przez banki hipoteczne kredytów i znajdujących się w obiegu listów zastawnych miejskich, ziemskich i komunalnych przedstawia następujące zestawienie (w milionach marek):

	R o k		
	1900	1913	1920
Pożyczki hipoteczne (miejskie, ziemskie i komunalne)	6,882,2	12,128,0	12,361,1
Listy zastawne	6,504,5	11,513,4	11,935,4

Deszcz wzrastającej nieustannie ilości pieniądza w okresie inflacji spadł najobficiej na banki, jako trudniące się handlem pieniężnym. Stąd też i zmiany wywołane inflacją w dziedzinie bankowości, były o wiele silniejsze, aniżeli w przemyśle względnie w handlu towarowym.

W przeciwstawieniu do roku 1920, w którym ilość banków nawet zmalała, okres inflacji wywołał zrazu decentralizację, a w dalszym przebiegu istną inflację banków. Ilość banków wzrosła do r. 1923 sześćcio, a nawet ośmiokrotnie w stosunku do roku 1913. W jakim tempie ilość banków wzrastała w ostatnim roku inflacji świadczy kilka cyfr. W roku 1923 założono akcyjnych towarzystw bankowych, pomijając prywatne firmy bankowe — w Berlinie 35, w Hamburgu 7, w Frankfurcie 4, w pozostałych częściach państwa 53 — razem 99.

Według szacunkowych obliczeń stan personelu bankowego w Niemczech osiągnął rekordową cyfrę w październiku 1923 r. 330,000 osób, ale już 1 stycznia 1924 r. pozostało tylko 270,000 osób, a pod koniec września 1925 r. około 110,000.

Specjalnych banków przemysłowych zakładanych przez wszelkiego rodzaju koncerny przemysłowe powstało w tym samym roku 35, ponadto pięć banków urzędniczych, wielka ilość banków rękodzielniczych i około 50 t. zw. „Festmarkbanken“, które udzielały kredytów i przyjmowały wkłady na podstawie marki złotej lub wartości towaru, jak żyto i t.p. Bardzo ulubioną formą w kierunku tworzenia nowych banków była przemiana kas oszczędności na banki miejskie i krajowe „Stadtbanken, Staats i Provinzialbanken“. Wyjątek wśród tej decentralizacji banków stanowiły jedynie banki hipoteczne, które utraciwszy podstawę materialną wskutek niwelacji hipotek, starały się uchronić od całkowitej zagłady przez jaknajściślejszą łączność. W związku z tą sytuacją wytworzyły się w okresie inflacji trzy grupy banków

hipotecznych: „Gemeinschaftsgruppe deutscher Hypothekenbanken“, die „Deutsche Zentralbodencredit-Vereinigung“ i „Arbeitsgemeinschaft süddeutscher Hypothekenbanken“. Zarazem w tej tylko specjalnej gałęzi bankowości, gdzie banki dokładały jedynie starań, aby utrzymać swój odrębny charakter i przetrwać — nie było oczywiście grynderstwa bankowego.

Siłą popędową w kierunku powstawania banków była giełda. W miarę postępu inflacji szal spekulacji ogarniał coraz szersze warstwy społeczeństwa, a każdy prawie w przekonaniu, że oszczędza w ten sposób resztki swego kapitału grał na giełdzie i otwierał konto w banku. W „Deutsche Bank“ ilość kont wynosiła w 1912 r. 289,7 tysięcy, w 1919 r. 600,000, aby w roku 1924 spaść do 280,7 tysięcy kont. Praca związana z prowadzeniem tak wielkiej ilości zazwyczaj drobnych kont wymagała kolosalnych wysiłków i ogromnego personelu. Dlatego też ilość personelu w banku niemieckim wzrosła conajmniej trzykrotnie w erze inflacji, a okoliczność, iż większe banki odmawiały lub utrudniały z czasem otwieranie nowych kont, sprzyjała powstawaniu szeregu nowych domów i firm bankowych.

C. Okres stabilizacji waluty. Długoletni okres inflacji przyzwyczaił sfery produkujące i społeczeństwo do anormalnych zasad gospodarowania. Normalne warunki walutowe i konieczność przebudowy wadliwego aparatu gospodarczego zastały zrazu sfery produkujące a zwłaszcza bankowość niemiecką nieprzygotowaną do tej zmiany. Zrazu zaufanie do rentenmarki było jeszcze nikłe, wskutek czego i metody gospodarki z okresu inflacji pozostały prawie niezmienione. Ten stan niepewności trwał jednak tylko kilka miesięcy. W karnem społeczeństwie niemieckim nastąpił rychło radykalny powrót zaufania do waluty, należyta ocena wartości pieniądza, a w następstwie wstrzymanie się od zakupu towarów. Ograniczenie konsumpcji było może najbardziej ważnym czynnikiem, który zmusił handel, przemysł, a zarazem i bankowość niemiecką do racjonalizacji metod produkcji. W przeciwstawieniu jednak do krachów, konkursów i nadzorów, które w tak ogromnej ilości zaciążyły nad przemysłem niemieckim, załamania się banków niemieckich były zupełnie odosobnione i bez większego znaczenia (n. p. Hamburger Privatbank).

Brak likwidacji, banki okupiły zupełnym zastojem względnie zmniejszeniem się obrotów. Widowym zaś obrazem deflacji bankowej była forsowna redukcja personelu i to zaraz w początkach sanacji, jak wskazuje poniższe zestawienie:

	Najwyższa cyfra zatrudnion. personelu w okresie inflacji	Stan z 1. VII. 1924.
Deutsche Bank	37,000	23,000
Darmstädter & Nationalbank	26,000	16,000
Dresdner Bank	23,000	11,500
Disconto-Gesellschaft.	17,400	11,000

Całkowity zastój w dotychczasowych operacjach bankowych odbił się przedewszystkiem na głównym czynniku inflacji banków — giełdzie. Masowe a drobne zlecenia spekulującej publiczności odpadły prawie że natychmiast z chwilą stabilizacji waluty, a gdy w okresie inflacji tysiące osób prosiło o dopuszczenie na giełdę, dał się odczuć natychmiast brak chęci korzystania z tego przywileju. Od grudnia 1923 do kwietnia 1924 r. ilość odwiedzających dziennie giełdę pieniężną w Berlinie zmniejszyła się o 750 osób, podczas gdy pod koniec inflacji wzrosła z 2,300 (okres przedwojenny) na 5,200. W podobnym stopniu zmniejszyły się również i obroty. Takiej nagłej zmiany tendencji nie przewidziały nawet sfery finansowe. Index kursu akcji spadł na 15 do 20% wartości przedwojennej. Przyczyną tego był oczywiście głód gotówki i kredytu, gdyż brakło nabywców na akcje w czasie, gdy przemysł starał się jedynie znaleźć niezbędną gotówkę na utrzymanie swych własnych zakładów i przedsiębiorstw.

Sedno zagadnienia leżało jednak nie w braku gotówki lub kapitału, lecz w kryzysie zaufania kredytowego. Zabezpieczenie się wysokimi procentami przed ryzykiem walutowym zastąpione zostało premją z tytułu braku zaufania do wypłacalności dłużnika. Ponadto inflacyjna psychologia społeczeństwa wytworzona na zasadzie przyzwyczajania się do szybkiego obrotu pieniądza i jeszcze szybszych zysków powoli dopiero przyzwyczajała się do normalnej stopy dyskontowej, żądając w pierwszym półroczu stabilizacji waluty nadmiernie wysokiego oprocentowania kapitału. Ewolucję stopy procentowej w Niemczech od stabilizacji walutowej (15/XI. 1923 r.) do uruchomienia nowego Banku Rzeszy (październik 1924 r.) charakteryzuje poniższe zestawienie:

Dzienna stopa procentowa w Frankfurcie, we wzajemnych stosunkach między bankami:

		Najwyższa stopa	Najniższa stopa
Listopad 1923	5 $\frac{0}{10}$	dziennie	1 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{10}$ dziennie
Grudzień „	2 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{10}$	„	1 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{10}$ „
Styczeń 1924	1 $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{10}$	„	1 $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{100}$ „
Luty „	3 $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{100}$	„	3 $\frac{1}{8}$ $\frac{0}{100}$ „
Marzec „	1 $\frac{0}{100}$	„	1 $\frac{1}{8}$ $\frac{0}{100}$ „
Kwiecień „	2 $\frac{0}{100}$	„	1 $\frac{1}{8}$ $\frac{0}{100}$ „
Maj „	1 $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{100}$	„	5 $\frac{1}{16}$ $\frac{0}{100}$ „
Czerwiec „	7 $\frac{1}{16}$ $\frac{0}{100}$	„	1 $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{100}$ „
Lipiec „	7 $\frac{1}{16}$ $\frac{0}{100}$	„	1 $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{100}$ „
Sierpień „	3 $\frac{1}{8}$ $\frac{0}{100}$	„	1 $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{100}$ „
Wrzesień „	5 $\frac{1}{8}$ $\frac{0}{100}$	„	1 $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{100}$ „
Październik „	1 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{100}$	„	1 $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{100}$ „

W listopadzie 1923 r. na wysokość stopy procentowej wpływa ryzyko dewaluacji waluty, które zmniejsza się coraz bardziej w miesiącach następnych, będąc jednak zawsze dość silne w pierwszym stadium reformy t. j. do 7/IV 1924 r. (utworzenie Golddiskontobanku). Zwyżka stopy procentowej w kwietniu na 2 $\frac{0}{100}$ w porównaniu z marcem była następstwem wydanych w dniu 7/IV 1923 r. restrykcyjnych zarządzeń kredytowych Banku Rzeszy. Od maja 1924 r. wiara w powodzenie reformy walutowej wzmacnia się, zaczem stopa procentowa wybitnie opada, i w połowie listopada 1924 wynosi już tylko 7 $\frac{1}{32}$ $\frac{0}{100}$, a zatem mniej niż 8% rocznie.

Pomyślna niższa stopy procentowej i wytworzenie się prywatnego rynku dyskontowego stały się najwybitniejszym czynnikiem regeneracji bankowości niemieckiej. Trzeci czynnik, który zadecydował o sanacji życia bankowego, była odbudowa przedwojennej struktury kredytowej i rozwój kapitalizacji w Niemczech.

W odbudowie przedwojennego systemu kredytowego należy odróżnić przebieg sanacji kredytu krótko i długoterminowego.

Krótkoterminowy kredyt udzielany obecnie życiu gospodarczemu Niemiec osiągnął już normę przedwojenną. Pierwszym źródłem kredytu krótkoterminowego jest stan portfelu wekslowego Banku Rzeszy i innych instytucji emisyjnych.

Kredyty te wynosiły 30 września 1925 r.:

Bank Rzeszy (weksle, czeki i lombard)	1,774	miljonów marek
Bank Rentowy (kredyty rolnicze) ¹⁾	780	„ „
4 banki emisyjne	218	„ „
	2,772	miljonów marek

Kredyty udzielane przez banki prywatne i przez silnie rozwinięte w okresie inflacji t. z. „Staats i Landesbanken“, operujące kredytem rządowym poszczególnych krajów niemieckich:

	Stan kredytów 88-iu większych banków kredytowych	19-tu Staats i Landesbanken i 44 Girozentralen ²⁾
	(w milionach marek)	
Kredyty na rachunkach bieżących	3,046	1,648
„ wekslowe	1,421	599
Zaliczki na towary i transport morski.	382	2
	4,849	2,285

Do kredytów tych należy dodać jeszcze kredyty Golddiskontobanku, które wynosiły pod koniec września 1925 r. 2,9 miliardów marek.

Kredyty te udzielane są przez Bank Rzeszy po stopie dyskontowej 9%, przez Staatsbanken i Girozentrale po 7 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{100}$, inne zaś kredyty po stopie od 9 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{100}$ do 10%. Niska stopa procentowana kredytów

¹⁾ Kredyty te poprzednio obciążające portfel wekslowy Banku Rzeszy i stale przezeń prolongowane, zostały przejęte obecnie przez Bank Rentowy i będą spłacane w $\frac{1}{3}$ na 1 grudnia 1925, 1926 i 1927 r.

²⁾ Girozentralen są to organizacje związkowe niemieckich kas oszczędności.

udzielanych przez Staats i Landesbanken jest posunięciem rządu na tle obniżania cen wogóle, a w danym wypadku stopy dyskontowej. Kredyty te są solą w oku banków prywatnych i stanowią dla nich groźny czynnik konkurencyjny. W tych warunkach, jeżeli kredyty gospodarcze Banku Rzeszy, Golddiskontobanku, Rentenbanku i instytucji bankowych półoficjalnych wynoszą około 8 miliardów marek, (podczas gdy stan przedwojennych kredytów gospodarczych Banku Rzeszy wynosił tylko 1,545 milionów marek) a kredyty gospodarcze ogółem — około 13 miliardów marek, słusznem jest zdanie prezydenta Banku Rzeszy Dr. Schachta, że kredyt oficjalny udzielany jest obecnie życiu gospodarczemu w stopniu o wiele wyższym niż przed wojną.

Kredyt długoterminowy. Rolniczy kredyt hipoteczny skupia się w rękach Rentenbank-Kreditanstalt¹⁾ który jest niejako bankiem banków hipotecznych ziemskich. Zadaniem jego jest być pośrednikiem w udzielaniu długoterminowego kredytu zagranicznego drogą wypuszczania własnych listów zastawnych, na mocy hipoteki generalnej na wszystkich hipotekach szczegółowych poszczególnych banków hipotecznych, które odpowiadają wymogom statutu, ustalonego ustawą z 18 lipca 1925 r. dla zmodyfikowanego Banku Rentowego²⁾. W pierwszym okresie swej działalności do końca 1930 r. bank ten udziela również bezpośredniego kredytu rolniczego i likwiduje, jak zaznaczono powyżej, do końca 1927 r. krótkoterminowe kredyty rolnicze udzielone w swoim czasie przez Bank Rzeszy.

Oprócz wyżej wymienionej instytucji kredyt rolniczy skoncentrowany jest w rękach 12-tu większych banków hipotecznych. Banki te, widząc, że w miarę postępu inflacji hipoteki ich topnieją coraz bardziej, starały się już z początkiem 1923 r. stworzyć stałe wartości lokacyjne jak n. p. „listy zastawne żytnie, które, opierając się na hipotekach obliczanych w/g wartości żyta miały uchronić banki i nabywców od dewaluacji kapitału.

Ilość znajdujących się obecnie w obiegu żytnich listów zastawnych stanowi równowartość 9,029.982 cetnarów zwyczajnych żyta, a t. z. „Roggenkommunalobligationen“ równowartość 272.309 cetnarów żyta. Listy te i obligacje zostały wypuszczone przez 6 banków hipotecznych. Później banki hipoteczne ziemskie przystąpiły do wydawania t. z. „złotych listów zastawnych“ z klauzulą „jedna marka złota równa się $\frac{1}{2700}$ kg. czystego złota“. Złote listy zastawne cieszą się wielką popularnością wśród publiczności, a stosunkowo wysokie ich oprocentowanie (8—10%) wpływa na ich kurs nieodbiegający wiele od wartości nominalnej, o czym świadczy poniższe zestawienie co do kursu niektórych złotych listów zastawnych z października 1925 r.:

	Nazwa banku hipotecznego	Kurs	Rentowność
10% Goldpfandbriefe	Mitteldeutsche Bodencreditanstalt	95%	ca. 10,5%
10% „	Bayerische Vereinsbank	94%	10,6%
9% „	Preussische Pfandbriefbank	92%	9,8%
8% „	Frankfurter Hypothekenbank	85%	9,4%
8% „	Preussische Hypotheken Actienbank	85%	9,4%
8% „	Süddeutsche Bodencreditanstalt	84,75%	9,45%
8% „	Bayerische Hypotheken & Wechselbank	84,50%	9,5%
8% „	Preussische Centralbodencredit	84%	9,5%
8% „	Sächsische Bodencreditanstalt	84%	9,5%
8% „	Pfälz Hypothekenbank	83,50%	9,5%

Udzielaniem kredytu hipotecznego miejskiego zajmuje się głównie 35 największych banków hipotecznych. Część ich tworzy 4 grupy banków hipotecznych, a pozostałe 14 banków rozwija swą działalność samodzielnie. Rezultat akcji tych banków w dziedzinie odbudowy długoterminowego kredytu miejskiego charakteryzuje poniższa tabela:

Stan z dnia 30 czerwca 1925 r.
(w milj. mk.).

Nazwa grupy banków	Ilość banków w odnośn. gr.	Ilość zł. list. zast. wyp. na zas. hypot. prywatnych	Ilość komunalnych skryptów dłużnych w złocie, wyp. na zas. hypot. komun.
Gemeinschaftsgruppe Deutscher Hypothekenbanken	8	98,19	52,33
Deutsche Central Bodenkredit Vereinigung	4	75,41	20,22
Arbeitsgemeinschaft Süddeutscher Hypothekenbanken	6	68,40	—
Bayerische Vereinigung	3	54,83	—
Poszczególne banki	14	371,30	18,34
Razem	35	668,13	90,89

¹⁾ Były Bank Rentowy.

²⁾ Gesetz über die Errichtung der deutschen Rentenbank Kreditanstalt, (Landwirtschaftliche Zentralbank).

Więszym właścicielom udzielają kredytu ziemskiego rozwinięte głównie w Prusiech t. z. „Landschaften” t. j. organizacje odpowiadające naszemu Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu. Ośm towarzystw prowincjonalnych skupionych jest razem w „Zentrallandschaft für die Preussische Staaten”. W innych częściach państwa niemieckiego zorganizowane są dla tych celów instytucje o charakterze bardziej oficjalnym, jak „Landeskreditanstalten, Landesbanken i Provinzialhilfsskassen”, które zajmują się przy pomocy poszczególnych rządów krajowych udzielaniem kredytu hipotecznego także i mniejszej własności rolnej, gminom i związkowi komunalnym. Instytucje te zyskują środki na udzielanie kredytów przez wypuszczanie zahipotekowanych obligacji dłużnych, a ponadto: mają charakter oficjalnych kas oszczędności z gwarancją państwową, zajmują się zarządaniem mienia poszczególnych krajów i prowadzą w związku z tem regularne czynności bankowe. Niektóre z nich zajęły się w ostatnim czasie finansowaniem budowy małych domków, osiedli i t. p.

Drogą odpowiedniego nacisku w czasopiśmie fachowych i prasie codziennej, Niemcy potrafili również w ciągu 1925 roku zużytkować należycie nieekonomiczne gromadzenie wpływów podatkowych i innych, w centralnych kasach i przedsiębiorstwach państwowych. Powrót tych pieniędzy na potrzeby gospodarcze odbywa się różnemi drogami tak np. na mocy stałych przelewów ze skarbu i poczty, około 700 milionów miesięcznie jest zużywane przez Bank Rzeszy na dyskonto weksli handlowych, a pozostałości z rachunku Generalnego Ajenta dla spłat reparacyjnych używane są przez Bank Rzeszy na cele gospodarcze.

Równorzędnie z organizacją i odbudową przedwojennej struktury kredytowej postąpiła silnie naprzód kapitalizacja Niemiec. Wkłady w bankach niemieckich wynosiły pod koniec 1923 r. $\frac{1}{2}$ miljarda marek, w maju 1925 r. już 5 miliardów, a w/g ostatnich obliczeń wynoszą 8—9 miliardów marek.

Wkłady w kasach oszczędności zgrupowanych w 14 Girozentrale wzrosły ze 100 milionów marek pod koniec 1923 r. na $1\frac{1}{2}$ —2 miliardów marek (czerwiec 1925 r.), przyczem nastąpiło znamienne dla rozwoju oszczędności przesunięcie wkładów z rachunków bieżących na konta czysto oszczędnościowe, na których znajduje się obecnie więcej niż połowa całkowitej ilości wkładów.

Ilość wkładów oszczędnościowych złożonych w pruskich kasach oszczędności wynosiła:

w końcu stycznia 1925 r.	439,9 milj. marek
„ lipca „	845,4 „ „
„ sierpnia „	896,6 ¹⁾ „ „

Jakiego tempa żywiołowego nabrał ruch oszczędnościowy w Niemczech, świadczy najlepiej miesięczny wzrost, który waha się w granicach od 70—80 milionów marek, podczas gdy przed wojną wzrost wkładów wynosił w tych kasach 56 milj. miesięcznie. Niemcy osiągnęły zatem przedwojenny rozwój ruchu oszczędnościowego, nawet przy uwzględnieniu spadku wartości złota.

Na zasadzie obrotu czekowego w Pocztowej Kasie Oszczędności może być więcej niż $\frac{1}{2}$ miljarda marek obracane stale na cele kredytowe. Zwiększone posługiwanie się w obrocie czekami Pocztowej Kasy Oszczędności tłumaczy się stosunkową taniością tego obrotu w porównaniu z używaniem do tego celu pośrednictwa banków. W związku z tem ilość właścicieli kont wzrosła ze 120.000 w końcu 1919 r. na 800.000 w maju 1925 r.

Tempo wzrostu kapitalizacji jest więc w świetle tych cyfr dostatecznie szybkie, przyczem decydującym czynnikiem w powrocie do normalnej kapitalizacji przedwojennej i do wydatnego wzrostu oszczędności jest głównie i przede wszystkim stałość waluty.

Przy obserwacji odbudowy kapitału w Niemczech należy wziąć pod uwagę i tę okoliczność, że obecny stan kapitału oszczędnościowego w Niemczech jest rezultatem oszczędności głównie silnego stanu średniego mieszczańskiego, ciągnącego swe zyski z mniejszych zakładów przemysłowych, handlowych i rolniczych. Wyżsi urzędnicy i zawody wolne, które tak jak i przed wojną stanowią zasadniczy tizon stanu średniego, nie przyczyniają się jeszcze w tym stopniu co przed wojną do odbudowy kapitału ze względu na stosunkowo wysoki poziom życiowy, zwiększoną konsumpcję i stałość dochodu. Gdy po pewnym czasie w miarę pokrywania zwiększonych obecnie wydatków inwestycyjno-konsumcyjnych i ten czynnik wróci do gromadzenia oszczędności, stan kapitalizacji Niemiec przekroczy ramy przedwojenne.

¹⁾ W czem ilość wkładów rządowych wynosi tylko 6,7%.

Miesięczne obroty czekowe w Pocztowej Kasie Oszczędności wahały się w pierwszym półroczu 1925 r. w granicach 8—9 miliardów marek, podczas gdy przed wojną wynosiły tylko 3—5 miliardów marek. Miesięczny obrót Izb Rozrachunkowych wynosił:

(w miliardach marek).		
Styczeń 1924 r.	Październik 1924 r.	Luty 1925 r.
1,5	2,3	3,6

Ponieważ ilość i system Izb Rozrachunkowych nie uległ w porównaniu ze stosunkami przedwojennymi żadnej zmianie (24 izby rozrachunkowe), a miesięczny ich obrót wynosił w 1913 r. 5—6 miliardów marek, przeto intensywność życia gospodarczego osiągnęła już $\frac{2}{3}$ stanu przedwojennego.

D. Stan sanacji banków i dalsza tendencja rozwojowa. Punktem zwrotnym w kierunku sanacji banków było wypełnienie przez nich ustawowego obowiązku przewalutowania swego majątku i złożenie bilansu za rok 1924 w markach złotych. Aby wzmocnić swój majątek, banki wstrzymały się od wypłacenia dywidendy za rok 1923, przeznaczając ją na kapitał rezerwowy. Ponieważ wartość wkładów w 7-miu największych bankach berlińskich wynosiła pod koniec 1923 r. tylko 450—500 milionów marek, banki musiały starać się energicznie o zwiększenie tej głównej podstawy swej działalności, do czego pomogło im najbardziej tempo kapitalizacji w Niemczech. Zrazu działając jeszcze pod wpływem psychologii inflacyjnej, pobierały wysoką stopę procentową i prowizję, aby następnie pod koniec 1924 r. przejść z całą energią do urzeczywistnienia zasady: „wielkie obroty, mały zysk“.

Rezultat tej akcji nie dał na siebie długo czekać. Sześć największych obecnie banków niemieckich, t. j. Deutsche Bank, Direction der Disconto Gesellschaft, Dresdner Bank, Darmstädter & Nationalbank, Commerz & Privat Bank i Mitteldeutsche Creditbank, rozporządzając po przewalutowaniu z końcem 1924 r. kapitałem akcyjnym w sumie 452 milj. marek i kapitałem rezerwowym w kwocie 177 milionów marek, potrafiły osiągnąć następujące zwiększenie swych wkładów w poszczególnych miesiącach 1925 r.

	(w milionach marek)		
	31/XII. 24.	30/IV. 25.	31/VIII. 25.
Wkłady wszelkiego typu w sześciu wyżej podanych bankach	3,192	3,942	4,274

Niewątpliwie jednak najbardziej charakterystycznym objawem zaufania do banków, jest rozwój wkładów w dwóch największych instytucjach bankowych w Niemczech (Deutsche Bank i Disconto-Gesellschaft). Stan przedwojenny wkładów w tych dwóch bankach wynosił w 1913 r. 2 miliardy marek.

1/I. 24.	28/II. 25.	30/IV. 25.	31/VIII. 25.
512 milj. mk.	1,1 miliard mk.	1,7 miliard mk.	1,9 miliard mk.

Tę samą już w ciągu niecałych dwóch lat, banki te uzyskały przedwojenną podstawę operacyjną dla swej działalności, z tem jedynie zastrzeżeniem, że $\frac{1}{4}$ wkładów należy odjąć, jako nie płynących z odradzającego się gospodarstwa Niemiec, lecz złożonych przez wierzycieli zagranicznych.

Równoległe z tym zewnętrznym niejako postępowaniem sanacji banków postępowwała reorganizacja wewnętrzna bankowości niemieckiej. Nadmierna rozbudowa banków zarówno pod względem ilości banków, jak i wysokości zatrudnionego personelu wynikała jak wiadomo z nienormalnego wzrostu drobnej klienteli, astronomicznych cyfr obrotu, spekulacji dewizowej i t. p. Z chwilą stabilizacji waluty, bankowość stanęła wobec nowych zagadnień. Zamiast skargi na wielką liczbę zleceń powstały skargi na brak transakcji. Banki stanęły wobec konieczności zmniejszenia personelu mniej wyszkolonego, a przyjmowanego z konieczności podczas wojny i inflacji.

Postępy redukcji personelu w banku emisyjnym i w dwóch największych bankach niemieckich charakteryzuje następujące zestawienie:

	K o n i e c r o k u		
	1913	1923	1924
Reichsbank	3,709 ¹⁾	22,909	14,635
Deutsche Bank . . .	9,587	37,000	18,699
Dresdner Bank . . .	4,636	22,853	11,567

Zmniejszenie czynności i redukcja personelu słabiej wyszkolonego, pociągnęła za sobą również zwijanie wewnętrznych wydziałów bankowych i całego sztabu kontrolerów. Pod koniec bowiem inflacji nastąpiło tak daleko posunięte usamodzielnienie poszczególnych wydziałów bankowych, że zachodziła obawa utraty możliwości jednolitego kierownictwa, należytego przeglądu ogółu czynności i opanowania

¹⁾ Jedynie tylko urzędnicy bez personelu pomocniczego.

bujnie rozrosłego aparatu bankowego. Pozostały natomiast w dalszym a nawet szerszym zastosowaniu wszelkiego rodzaju formularze i maszyny. Okazała się również owocną zasada specjalizacji urzędników bankowych. Techniczne ułatwienia wprowadzone pod naciskiem konieczności podczas wojny i inflacji, okazały się i na przyszłość żywotne.

Zamiast rozczłonkowania podczas inflacji wydziału korespondencyjnego na samodzielne biura korespondencyjne, jak: giełdowe, żyrowe, dewizowe, wekslowe i t. p. zastosowano z powrotem przedwojenną zasadę korespondencji zcentralizowanej, co jednak w wypadkach nieposiadania wysoko kwalifikowanych korespondentów okazało się w rezultacie niekorzystnym. Uzyskując bowiem łatwiejszy przegląd wszystkich czynności, okupiono ten wynik kosztem szybkości, dokładności i wyspecjalizowania się korespondentów. Na czoło zagadnień personalnych w doborze urzędników wysunęła się zasada badania specjalizacji fachowej urzędników i ich kwalifikacji moralnych. Niektóre banki zastosowały tutaj zdobycze psychotechniki amerykańskiej, przy użyciu aparatów zwanych „testami“.

Wielką rolę w sanacji banków odegrał proces koncentracji i fuzjonowania banków. Ze złączenia 4-ch banków powstał „Darmstädter und Nationalbank“. Disconto Gesellschaft przejął związek Banków „A. Schaffhausena“, ponadto 11 banków większych i liczne banki komandytowe. Deutsche Bank przejął 7 banków większych i liczne banki mniejsze i komandytowe. Commerz & Privatbank przejął około 15 ważniejszych prowincjonalnych instytucji bankowych. Z drugiej strony obok tych zmian wywołanych koncentracją i fuzją banków zasługuje na uwagę rozrost banków krajowych i komunalnych t. z. „Staats, Provinzial“ względnie „Stadtbanken“, które ciesząc się większym zaufaniem, siłą finansową i operując tańszym kredytem stanowią obecnie równorzędny czynnik konkurencyjny dla banków prywatnych. Nie można pominąć również wpływu zagranicznych kredytów na polepszenie sytuacji banków. Większe banki nawiązały utracony kontakt z zagranicą, nadwerężony wypadkami wojennymi. Jak wiemy z doświadczeń w naszych województwach zachodnich, banki niemieckie są pierwszorzędnymi pionierami politycznymi, udzielając subsydjów i kredytów ludności niemieckiej. Szereg banków uzyskał bezpośredni kredyt zagraniczny t. n. p. Deutsche Bank w lutym 1925 r. 40 milionów dolarów, Rentenbank-Kreditanstalt ostatnio 25 milionów dolarów. Wiele banków zajmuje się pośrednictwem w uzyskaniu kredytów zagranicznych i w sprzedaży papierów niemieckich na rynkach światowych. W miarę wzrostu kapitalizacji wzmacniały się obroty banków najpierw w dziale depozytowym, wekslowym, a ostatnio w handlu efektami na swój i obcy rachunek. Obecnie banki przechodzą do ulubionej przed wojną formy finansowania kredytem przemysłu i handlu. Jak jednak niebezpieczny jest ten ostatni rodzaj czynności bankowych wskazuje artykuł „Untergang der Privatbanken in Deutschland“¹⁾ który podaje, iż wskutek zwlekania przez przemysłowców ze spłatą zaległych pożyczek trzy prywatne domy bankowe „Levinsky & C-o“, „Laband & C-o“ i „Reinwald & Hirsch“ zmuszone były zgłosić niewypłacalność mimo posiadania wielkiej ilości aktywów, ale unieruchomionych. Te trudności banków są rezultatem kryzysu przemysłu niemieckiego, który rozbudowany nadmiernie dusi się w ciasnych obecnie granicach zbytu. Banki wielkie domagają się na skutek tego stosowania w dalszym ciągu zasady fuzjonowania banków, która natrafia jedynie na trudności ze strony dyrektorów, niechętnych do utraty swej samodzielności. Personalne rywalizacje muszą jednak ustąpić konieczności utrzymania swej egzystencji wogóle. W konkluzji stwierdzić należy, że sanacja banków w Niemczech postąpiła silnie naprzód i ma znamienne tendencję powrotu do przedwojennej normy, dzięki umiejętności przystosowania się banków do każdorazowej sytuacji i wyrobionemu zmysłowi organizacyjno-technicznemu.

Przyczyny pomyślnego stanu bankowości niemieckiej dadzą się ująć w następujące punkty:

- 1) pełna stabilizacja waluty i co za tem idzie zaufanie wewnątrz i na zewnątrz kraju,
- 2) osiągnięcie przedwojennego prawie stanu kapitalizacji,
- 3) żywiołowe tempo ruchu oszczędnościowego,
- 4) dopływ kredytów zagranicznych. Czynnika tego nie należy jednak przeceniać, gdyż jak wynika z ostatniej mowy Dr. Schachta w Karlsruhe, Niemcy otrzymały kredytów zagranicznych 3½ miljarda; natomiast stan wkładów i lokat w bankach i kasach oszczędności obliczany jest przezeń na koniec września 1925 r. na 13 miliardów marek.
- 5) koncentracja i fuzjonowanie banków,
- 6) reorganizacja wewnętrzna,
- 7) wykształcenie się prywatnego rynku dyskontowego,
- 8) konkurencja „Stadt, Staats i Landesbanken“ z bankami prywatnymi.

¹⁾ Wiedeńska „Die Börse“ z 26. XI. 1925 r.